

(„avítan hiperszonikus szembenerőd-jével”, „tetőartikuláció”, „daj-daj zslugyár”, „undor és önzésvezérelt”, „legszoftikáltabb radarrendszer”) - „A gondviselés”, „Óda a városrombolók-hoz”, „Kraye-ház DaÓda” című költeményekben.

Szkárosi Endre a nyelvi határtalanságot azzal is bizonyítja a kötetben, hogy a magyar mellett angol, német és olasz nyelven is ír verseket („Easy”, „Run”, „Destroy Division”, „Die zwerfende Graaf”). Egyedi az eljárása abban a tekintetben, hogy egy szöveg több nyelven szerepel. Sajátos megoldása, amikor a magyar szavakat idegen nyelvi elemek - gondolatok, idézetek - szakítják meg, így kitágítják a befogadói magatartás aspektusait („A gondviselés”, „Avec ma solitude”, „Töri szadomaz”). Ez a technika szinte bevonja az olvasót vers alkotásába, hiszen sokkal nagyobb figyelem kell a központozás nélküli és az idegen kifejezések értelmezéséhez. Nem merészség azt sem állítani, hogy ő teremti meg a mondatokat.

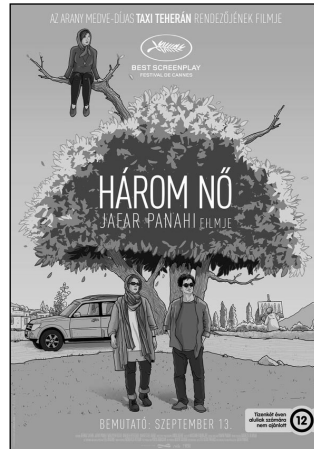
Hol vannak a tér és idő korlátai? Mennyire tudja a művész dimenzionálni a költészet szisztematikusan létrehozott, évszázadok óta alkalmazott szabályait? Hogyan lehet újabb és újabb alkotói „trenddel” kifejezni gondolatokat, érzelmeket? Ezekre a kérdésekre Szkárosi Endre „Véletlenül nem jártam itt” című kötete figyelemre méltó válaszokat ad.

Szkárosi Endre, *Véletlenül nem jártam itt*, Ambroobook kiadó, 2018, 170 oldal, 2950 Ft.

Útszűkület

Kritika Jafar Panahi
Három nő című filmjéről

Beretvás Gábor

A Taxi Teherán Arany Medve-díjas rendezője, ha nem is sikerült elérnie előző filmjének sikerét, most sem panaszkodhat igazán. Hiszen mint a Három nő történetének társírója 2018-ban is besöpörhetett egy rangos elismerést, mégpedig a legjobb forgatókönyvnek járó cannes-i kitüntetést. Nem mellékes, hogy a másik szerzőről vajmi keveset tudunk. (Majdnem csak

Beretvás Gábor A Debreceni Egyetemen szerzett diplomát mint filozófus-esztéta. Ezt követően a DE Humán Tudományok Doktori Iskolájában abszolvált. Kutatási területe elsősorban a középkelet-európai rendszerváltás dokumentumfilmes feldolgozása és a háború utáni magyar filmtörténet. Az utóbbi tizenöt évben több egymástól eltérő filmes rendezvénysorozat életre hívója és irányítója, illetve filmes szakmai beszélgetések vezetője. 2014 és 2016 között az amszterdami UvA, a kolozsvári Sapientia és a kolozsvári BBTE ösztöndíjas kutatója. 2015 óta Gulyás Gyula filmrendező munkatársa. Jelenleg a Debreceni Egyetem Filozófia Intézete film szakirányának óraadója.

annyit, hogy Nader Saeivarnak hívják, és hogy fiatal nő. Jellemző...)

Persze Panahi neve valószínűleg sokakét elhomályosítaná, például mert művészi kiállása a jelenkori iráni hatalom szemében politikai és egyben a társadalom ellen elkövetett bűn. Azaz Irán egyik legelismertebb rendezője már-már megkapta a hazaárulóknak járó megbélyegzést. A rendezéstől legalábbis húsz évre tanácsolta el a kormány. Ennek immáron nyolc éve. De nem úgy fest, mintha ez egy cseppet is meghatotta volna a filmet. Nem emigrált. Nem váltott szakmát. Nem zárkózott be. Sokkal inkább, mondhatni, úgy készíti filmeket, hogy nyitott szemmel, blendefedő nélkül jár. Mondhatni, az értelmiségi rácsodálkozásával figyelni Iránt. Ezt a látásmódot próbálja a barátaival készített filmjeiben is érvényesíteni. Ezek a filmek kis költségvetésűek, ha úgy tetszik, elsőre nem is tűnnek művészfilmnek. Felfoghatóak úgy is, mint egyfajta hobbi, alkotásait nézhetjük útifilmnek vagy értelmezhetjük akár homevideóknak, filmetűdőknek. Olyanok, mintha a megmaradt kamerákat nem tudnák leállítani a profik, veszik a körülöttük történeteket, de természetesen szem előtt tartva a művészi igényességet.

A *Három nő* is ilyen. A film főszereplői a saját magát alakító rendező, Jafar Panahi és a szintén önmagát hozó iráni színésznő, Behnaz Jafari. De nem mellékesen mindenki magát alakítja, épp csak hogy szerepel. Nyugodtan mondható, hogy szerzői filmről van szó, amely egyben félig családi vállalkozás is. Hiszen a stáb jó részének a neve vagy Panahi vagy Jafari.

A láttelekekben megfogalmazódó társadalmi körkép itt a hatalommal nem kokettáló értelmiséginek a megértésére kalibrált szűrőjén keresztül ad hírt arról, hogy milyen viszonyok uralják a mai Iránt. Ennek szimbolikus jelenete az, hogy a vidékre indult városiakat udvariasan kiokosítják a helyiek, hogy milyen egyezményes jelekkel üzenjenek a szembejövőnek, hogy kocsijukkal mindketten balesetmentesen átkelhessenek az ősi bércek egy nyomvonal keskeny hágóján. Tegyem hozzá, a férfiak világa ez. A tradícióké. Ahol nem a problémát hártják el. Hanem annak jelzésére szentesítenek egy megoldást. Azaz, ha valaki megpróbál kezdeményezni, és ki akarja szélesíteni az utat, azt minimum bolondnak nézik. Ha *horribile dictu* nő tesz ilyet, akkor azt a legjobb esetben is kiközösítik, vagy elzavarják.

A *Három nő* három hasonlóan renegát szellemiségű, különböző korú és sorsú (színész)nő történetét meséli el. Érdekes a magyar címválasztás, mert nem követi híven sem az angolt, sem pedig a másik nyelvet, ami a fordítás alapjául szolgálhatna, a franciát. Bár nem tudjuk, mit fed pontosan az eredeti *Se rokh* cím, de az angol *Three Faces*, vagy a francia *Trois visages* talán költőibb megoldás arra, hogy az egyenjogúságra törekvést három különböző archoz társítsa, és ne vegye már azonnal a nőket egy hidzsáb alá.

De kik is ők? Mely sorsok fonódnak össze a vidéki Irán területén? Van-e igazán arcuk? A történeti szálak összekötéséért is felelős, önmagát játszó Behnaz Jafari maga az arc, az etalon. Az elfogadott és rajongott művésznő,

aki mondhatni fölötté áll mindennek. Ikon. Aki leginkább a nők számára bír példakép jelleggel. De egykori soroza-
tokban betöltött szerepeiért a férfiak is elismerik.

A másik nő egy falusi tehetség, akit bár felvettek a színművészeti egyetemre, ez a választása hagyománytisztelő, vallásos családja körében nem talál támogatásra, nem lel megértésre. A fiatal lány így a legelkeseredettebb. Műbalhéi vannak, olyan, akár a többi tinédzser. Előtte az élet, vagy itt cammog el mellette? Támogatásra lel, elköltözik, és megvalósítja az álmait? De az is lehet, hogy a felettébb régimódi báty elégtételt vesz rajta rebellis kinyilatkoztatásai miatt.

A harmadik nő a hetvenes évek egykori sztárja, aki a falu melletti kunyhójában senyved, és megvetésben van része. Bár meg kell hagyni, pont ő az, aki már annyira öreg, hogy megélte és azóta is éli a szabadságot: minden ellene elkövetett tett mondhatni lepergerőla. Nem ünneplik már tömegek, de ha úgy van, kimegy a határba, és békésen elfesteget.

Panahi itt is sofőr, de nem egy nagyvárosi forгатag taxisa. Vidéki sofőr, aki ezúttal is mintegy hagyja, hogy a környezete mesélje el a történetet. Dokumentarista ihletettségű filmjében nem ítélkezik, nem befolyásol, kvázi nem rendez. Nyugodtan hagyja, hogy feltárlakozzon a néző előtt a vidéki Irán. A történet mélységeit sokszor átmossa a humor, a kontextus, amint érzékeli a néző, hogy hol vagyunk. Ahogy akár egy európai számára, úgy Panahi számára is abszurdnak hatnak monda-

tok, akként mutatkoznak helyzetek. De ő valahogy megérti, sőt, élvezi is ezeket. Ez az ő országa. Nem lehet elúzni innen. Ez az ő útszűkülete. Békésen kivár, míg elmúlik az útzár. És közben kioldja a biztonsági övet.

Él-e a magyar festészet?

Összegzés az
„Élő magyar festészet 2018”
című országos festészeti tárlatról
KEPES INTÉZET - EGER -
2018. október 13. - november 13.

Németh Erika

Él-e a magyar festészet? Valójában, előbb egy kiinduló kérdéssor megválaszolását tenné szükségessé az ilyen típusú nagy volumenű tárlatok megtervezése. Mit is értünk sikeres országos tárlaton? Mik a céljai? Valóban meg akarja-e szólítani a széles közönséget? Milyen metódus alapján válogasson a zsűri? Tud-e erős anyag létrejönni zsűri nélkül? Sikerebben mutatkoznak-e

Németh Erika szobrászművész, grafikával, festéssel is foglalkozik. 2001 óta a Nyíregyházi Művészeti Szakgimnázium szobrász tanára, emellett rajtot és művészettörténetet is tanít. Egy évig vezette a Nyíregyházi Városi Galériát, 2018 szeptemberétől pedig az Artikon Galéria művészeti vezetője. 2018-tól a Hadron Művészeti Egyesület elnöke. Rendszeresen szerepel hazai és külföldi kiállításokon, művésztelepeken.